

BUITEN

10^E JAARGANG N^O. 8

ZATERDAG 19 FEBRUARI 1916.

Foto C. Steenberghe.

BIJ DE ST. SERVAAS TE MAASTRICHT.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

Bij de St. Servaas te Maastricht. Illustratie . . .	BLZ. 85
Terug uit het Rijk der Dooden. Uit het Fransch van Gaston Leroux (8) . . .	86
Het Kasteel Chaloen, (slot), door S., Geïll. . .	BLZ. 88—93
Een Lentedag, door Maurits Peeters . . .	BLZ. 89
Paarden in de Middeleeuwen, door W. S. G. A. v. L. . .	91
Zeer korte oorlogsverhalen, door G.	92
Ontwerp eener moderne schoonheidsleer voor den Tuinaanleg, (II), door Louis van der Swaelmen, Geïllustreerd	BLZ. 93—95
De Blauwe Muur, uit het Engelsch van Richard Washburn Child (29)	BLZ. 96
Mr. Dr. Ant. van Gijn. (Portret)	96
De Watersnood. Illustratie	96

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.

Afzonderlijke Nummers kosten 8 dagen na de verschijning 15 cts., daarna wordt de prijs 25 cts.

TERUG UIT HET RIJK DER DOODEN

Uit het Fransch van GASTON LEROUX.

(8) XI. FANNY'S OVERPEINZINGEN.

ZIJ snelde weg . . . Dolgraag had zij hem nog meer gevraagd, bijvoorbeeld of . . . maar zij voelde wel, dat zij dit nooit, nooit zou durven en zij voelde ook wel, dat zij dit niet mocht vragen! Bovendien betreurde zij al, wat zij gedaan had en oordeelde het onvoorzichtig van zichzelf; haar hart klopte bonzend, zij snakte naar lucht en deed de beide raampjes van de automobiel open, die haar in allerijl naar de Rozengarde terugbracht. Het scheen haar toe, dat Gordas wat verwonderd was geweest over haar vragen. Zij verweet zich, niet natuurlijker te zijn geweest.

Maar anders, wat is er voor bijzonders aan om in 't magazijn te komen en te vragen, of hij voor 't pakje wilde zorgen, en was de onverschillige opmerking niet doodgewoon: „Hé, gaan de magazijnen pas om negen uur open”. Neen, hoor, zij had niets te veel gevraagd, overlegde zij. Onvergeeflijk zou 't van haar geweest zijn te vragen: „Och, meneer Gordas, herinnert u zich misschien nog of mijn man vijf jaar geleden op den morgen van meneer André's vertrek in zijn auto hier een mand met kousjes is komen halen, die door een groote Parijsche firma wegens een gebrek bij de vervaardiging, geweigerd waren?” Nog onvergeeflijker zou 't geweest zijn, als Mevrouw de la Boissière nu nog onkundig zou zijn geweest, hoe laat de magazijnen geopend werden, want zij herinnert zich, dat Jacques dien morgen reeds om negen uur op „de Reiger” terug was met zijn auto, met zijn auto en de zoogenaamde Reigerkousjes! in de mand, of, of . . . of in . . . den koffer . . . *Waarom heeft Jacques haar dien dag voorgelogen?* . . . want zoo even is zij er achter gekomen, dat hij haar heeft voorgelogen, daaraan twijfelt zij niet meer! . . . ofschoon zij hem nooit beslist van een leugen, in deze geschiedenis, verdacht heeft . . . totdat . . . God . . . tot gisteren . . . tot 't oogenblik, waarop Jacques zijn glas liet vallen, terwijl Mevrouw Saint Firmin deze woorden sprak: „André is in een automobiel vermoord!” Zij snoof opnieuw wat Engelsch zout op met haar bleeke, geteekende neusvleugeltjes, die arme bleeke Fanny met het roode haar.

Wonderlijk, het geluid van het breken van het glas op den parketvloer, had het feit in haar herinnering gebracht, dat vijf jaar geleden een schoteltje gebroken was. 't Gebeurde bij het laatste middagmaal, dat zij op „de Reiger” gehad hadden na André's vertrek. Zij had zich herinnerd, dat toen op dien morgen de auto, door Jack bestuurd, terugkwam, het dekkleed waarmee, met 't oog op den vallenden motregen, André's koffer bedekt was

geweest, nog bol stond. Daarom had zij terloops aan Jacques gevraagd:

„Maar vertel me eens, waarom heeft André zijn koffer niet meegenomen?”

't Was toen, dat Jacques, die staande een kopje koffie dronk, zijn schoteltje had laten vallen.

„Waarom vraag je mij dat?” had hij nijdig gezegd, terwijl hij de scherven oprapte. En nog hoorde zij zijn stem, waarvan zij den onverwachts heeschen klank, aan de abnormaal gebogen houding over den vloer had toegeschreven. Maar toen zij hem had uitgelegd, waarom zij dit vroeg, had hij zich reeds opgericht en met herwonnen kalmte geantwoord: „Wat je onder het zeil hebt gezien, was een mand met gloeikousjes; ja, ik ben met een mand gloeikousjes teruggekomen, die ik in 't voorbijrijden in de Rue de Rivoli heb aangehaald. Het zijn kousjes, die wegens een gebrek bij de vervaardiging geweigerd zijn en ik ben die gauw eens zelf gaan bekijken”.

Het klonk zoo doodgewoon en was zoo niets bijzonders, dat zij er niet op doorgegaan was, ofschoon ze . . . ofschoon ze had kunnen zweren, o, waarlijk had kunnen zweren, dat zij den koffer wel had gezien. 't Was precies hetzelfde model, precies hoor, en zelfs meende zij een hoek met koperen spijkers van dien koffer onder een opgelicht stuk zeil gezien te hebben, maar na hetgeen haar Jacques zoeven zeide, twijfelde zij niet aan haar dwaling. En nu, juist nu wist zij zeker, dat Jacques haar voorgelogen had!

André was in een automobiel vermoord! Met vlamme letters zag zij dien zin staan en bij 't licht daarvan haar man, gebogen over de scherven van het schoteltje, dat hij vijf jaar geleden en over die van 't glas, dat hij pas gebroken had!

Je kunt Jacques niet onhandig noemen, die in vijf jaar tijds slechts dit schoteltje en dit glas heeft gebroken!

In een automobiel, hij heeft hem in een automobiel gedood!

Gelooft zij dit waarlijk? Heeft zij dit ernstig gedacht? Kan zij dit ten slotte denken?

Heeft niet het onderzoek kunnen bewijzen, dat men de twee broers op het perron van het station Orsay heeft zien loopen en men Jacques alleen heeft zien instappen en hem alleen heeft zien vertrekken in zijn auto?

Zij had dit wel bedacht, maar *desniettemin* . . . om er niet meer aan te denken, was zij te Parijs 't bewijs gaan zoeken, dat Jacques dien morgen wel de mand met gloeikousjes was gaan halen, waarvan hij haar gesproken had! En nu had zij geen ander bewijs, dan dat hij haar had voorgelogen en het ongetwijfeld . . . ongetwijfeld de koffer was geweest, die hij mee naar „de Reiger” had vervoerd. Bij 't onderzoek was bovendien geen spoor van den koffer gevonden, maar men had er niets verdachts in gezien, want na drie maanden konden de beambten geen juiste inlichting meer geven over nummers van reus, uitgereikt aan meneer die of die. Waarom had hij den koffer teruggebracht en wat had hij ermee gedaan?

Laat eens kijken! . . . laat eens kijken! laat eens kijken! Zij trachtte zich te kalmeeren om beter te kunnen nadenken en haar gedachten en herinneringen te verzamelen. Toen hij terugkwam, was de chauffeur er niet. De garage was leeg! . . . Jacques had alles zelf gedaan . . . Hij was boven gekomen om zijn vrouw te omhelzen, had zich buitengewoon, bijna overdreven teeder betoond, grinnikte een beetje cynisch over de smart van de scheiding met zijn broer, die hem honger had doen krijgen. Een flink ontbijt! een lekkere flesch wijn! Hoe vreemd had hij dit gezegd: een lekkere flesch wijn. Zij zelve had er zich over verwonderd, want Jacques hechtte niet buitengewoon aan goeden wijn . . . maar hij nam al de sleutel van den kelder en was zelf in den kelder gedaald, waarvan de trap in de garage uitkwam.

XII. FANNY'S VERDERE OVERPEINZINGEN.

„O, ik hoop dit jaar gelukkiger met Bob en Taf te zijn”, verklaarde Jacques aan meneer de la Merinière, een groot hondenliefhebber, die, nadat hij de hokken had bezichtigd, zich had laten overhalen om te blijven eten. Hij fokte honden op voor eigen kosten en voor die van anderen. De knappe grijsaard was bijna geruïneerd en hij had zich genoodzaakt gezien zich met zijn talenten aan den handel te wijden om fatsoenlijk te kunnen leven.

„Weet u nog wel, meneer, dat wij verleden jaar door White-Hawans van meneer Gabriele d'Annunzio zijn geslagen?” vroeg Fanny.

„Alle eer voor hem!” antwoordde la Merinière.

„Laat je te Saint Cloud draven?”

„Daar kunt u op rekenen”, antwoordde Jacques. „Ik houd van de renbaan te Saint-Cloud om de rennen. De bodem is er een beetje week en zacht en zwaar genoeg voor 't hardloopen, maar de honden bezeeren daar hun pooten niet, dat ben ik met Slip eens”.

Fanny hoorde Jack spreken met die beminlijke nonchalance, welke een van zijn wereldsche bekoorlijkheden was. Hij scheen niets belangrijk te vinden, wat 't ook was. Zij had hem zich alleen maar zien opwinden over de overmoedige beweringen van papa Moutier, als hij zonder lachen zijn systeem over *de andere Wereld* uitlegde. En vooral omdat bij die geschiedenissen op zulk een vreemde wijze den naam van André gemoeid was! Maar, hemel, als Jacques zijn broer vermoord had! Daar kon zij heelemaal nog niet zoo koelbloedig aan denken!

„Verleden jaar hebben de hazen zich verbazend flink gehouden”, zei Meneer de la Merinière. „Op den tweeden dag hebben zij als razenden de afstandstocht over de renbaan gemaakt, verschillende honden waren uitgeput en oververmoeid”.

„Waar komen die hazen vandaan?” vroeg Fanny, die één en al gehoor scheen voor 't gesprek van meneer de la Mérinière.

„Uit Bohemen, Mevrouw. In Frankrijk verbiedt de wet het vangen van levende hazen! Had u dat gedacht?”

„Is dat heusch waar?”

Heusch waar, als iemand niet 't uiterlijk van een moordenaar heeft, dan is dat wel Jacques, dacht zij. O, dat knappe, goede, oprechte, ridderlijke gezicht met de heldere blauwe oogen, die zijn geliefde Fanny zoo eerlijk aankeken en haar toelachten, omdat zij haar zoo mooi vonden, in haar japonnetje van rose charmeuse met den krans rozen in het roode haar!

Hoe kon zij op dit oogenblik in vredesnaam aan die geschiedenis met de gloeikousjes denken! peinsde zij. Die geschiedenis met de gloeikousjes bewijst niets. Jacques kon wel gehoord hebben, dat zij teruggezonden waren en nu bij den concierge stonden. Hij behoefde dus niet eens te wachten op 't openen van het magazijn. En wat nu mijzelve betreft, wat meen ik eigenlijk gezien te hebben? Een hoek van den koffer? Ik had dien koffer op dezelfde plaats zien staan en verbeeldde mij, dat hij er nog was!

„Je vergist je, la Boissière, de prijs van Malgencet wordt voor de puppies bewaard”, liet meneer de la Merinière zich weer hooren.

„Ja, juist”, gaf Fanny toe, „verleden jaar heeft Fortunes Wheel, een Engelsche puppie, Plaisantin van majoor Foutenoy geslagen”.

„Wat heb je een goed geheugen, vrouwtje!” zei Jacques.

„Ik had gewed, beste, en verloor!”

Als hij me op dat punt heeft bedrogen en werkelijk den koffer teruggebracht en verborgen heeft, dan deed hij dat, omdat hij weet, dat zijn broer nooit meer terug zal komen om hem op te eischen.

„Ja, meneer, als u dat wenscht, houden we morgen een inspectietoelt over de links, dat is afgesproken”.

En aangenomen, dat hij zich van André bevrijd had, dan moest de koffer hem wel heel erg tot last zijn, tenminste, als hij hem integendeel niet van groot nut was geweest, maar daaraan durfde zij niet denken, dat zou te afschuwelijk zijn! Verbeeld je, dat Jacques zijn broer in den koffer had meegebracht! Hoe vreeselijk! „Shocking!” ontglipte haar toen zij van tafel opstond en zij meneer de la Merinière een arm gaf.

„Wat is shocking, Mevrouw?”

„Als wij van 't jaar toch weer geslagen worden, hoe we ook ons best hebben gedaan voor de coursing. Maar ik verzeker u dat Bob en Taf in uitstekende conditie zijn!”

Toen zij in 't salon Jacques haar koffiekopje aanreikte zei zij bij zich zelve: „Dat is nu mijn arme lieveling, dien ik een heelen middag voor een moordenaar heb gehouden. Vanavond geloof ik dit niet meer! Neen!”

„Hoe gaat 't met je, darling?”

„Best Fanny. Wien heb je in Parijs ontmoet?”

„O, niemand, ik ben naar de Rue de Rivoli gegaan, om over een pakje te praten, ik heb Gordas gesproken en ben dadelijk teruggegaan”.

„Heb je geen thee bij Fritz gedronken?”

„Heusch niet, beste man!”

„Maar waar heb je dan thee gedronken?”

„Ik heb nergens thee gedronken!”

Zij voelde zich rood worden tot haar roode haar en liep daarom van hem vandaan. Zou hij door haar schrik iets gaan vermoeden? Stellig niet, haar lieve man kan niets gaan vermoeden, als hij onschuldig is. En dat is hij! Ik ben schuldig! Want hoe snel was de gedachte bij haar opgekomen, dat haar man een moordenaar was. Kwam dat misschien omdat die reeds diep in de ziel van de bekoorlijke Fanny leefde... niet bepaald de gedachte, dat Jacques vermoord had, maar dat hij had kunnen vermoorden!

„Hoeveel klontjes suiker gebruikt u?”

Dus ik ben een monster! Zij bekende zich dit zonder eenige terughouding, terwijl zij meneer de la Mérinière, die door de lieve vingertjes van zijn gastvrouw bediend wilde worden, met het suikertangetje dreigde. Ja, ja, zij was de schuldige! Van 't oogenblik af, dat zij hem, die zoo correct was, van zulk een afgrijselijke daad valschelijk beschuldigde en die beschuldiging had sedert jaren, misschien van den eersten dag af diep in haar binnenste geleefd!... Waaraan anders had zij op dien bewusten morgen van 't vertrek gedurende Jacques' afwezigheid gedacht? Waarom was zij toen zoo koortsig, zoo onrustig, zoo zenuwachtig lacherig zelfs geweest?

Waarschijnlijk had 't gewenschte buitenkansje haar verbijsd, maar toch scheen het haar bij de herinnering van dien morgen toe, of zij aan alles had gedacht!...

Zij had niet kunnen nalaten tegen Jacques op te merken, dat André's papieren buitengewoon goed in orde waren. Zelfs had zij eraan toegevoegd: „Vindt je niet lieveling, dat 't veel op een testament lijkt?” Wat beteekende zulk een gezegde, als zij daarmee niet te kennen had willen geven, dat alles gereed was, om André te laten verdwijnen? en als zij niet aan de voordeelen had gedacht, die bij een dergelijke verdwijning hun deel zouden worden?

Zij verheelde zich dit niet langer. Zij is misdadig en zij zou 't van schaamte besterven, als haar beste, uitstekende man slechts één oogwenk de snoodheid van zijn rampzalig vrouwtje kon vermoeden, dat den eerlijken, innemenden Jacques, Djack, onwaardig was.

Toch zou zij dolgraag den sleutel van den kelder willen hebben.

XIII. DE SLEUTEL VAN DEN KELDER.

Het is drie uur in den morgen. Fanny, die in haar groote ledikant den slaap niet kan vatten, denkt aan „den sleutel van den kelder”, welke van dien dag af steeds in het bezit van haar man is geweest. De sleutel, een sleutel van middelmatige grootte, doet een vrij ingewikkeld slot opengaan, dat zoo vervaardigd is, om de bedienden en den chauffeur geen gemakkelijken toegang te verlenen tot een welvoorzien kelder. Die sleutel nu bleef gewoonlijk bij hun thuis in een kamer van „de Reiger”.

Maar op dien gedenkwaardigen dag had Jacques, nadat hij uit den kelder was gekomen, den sleutel aan zijn ring laten glijden. Dit was trouwens doodgewoon. Zij gingen verhuizen en zich op 't kasteel inrichten, en Jacques wilde niet, dat die sleutel zoek raakte. Jacques was in de wereld een nonchalant mensch, omdat dit chic staat, maar hij was in zijn particulier leven zeer stipt en nauwgezet.

De kelder, die onder de garage was gelegen, was door André geheel ter hunner beschikking gesteld, toen zij hun intrek op „de Reiger” namen. Sinds zij 't kasteel bewoonden, gebruikten zij hem weinig en Fanny herinnerde zich zelfs haar man aangeraden te hebben, om na hun verhuizing den wijn, die er nog in lag, naar de kelders van de Rozengarde te laten overbrengen. Jacques had haar daarop geantwoord, dat André ieder oogenblik terug kon komen en dat zij zich dan wel wat belachelijk maakten. De wijn zou overigens even vredig oud worden in „de Reiger” als op de Rozengarde. En zodoende was alles bij 't oude gebleven.

Van tijd tot tijd, twee of drie keer in het jaar, had Jacques lust enkele soorten van de Côte d'or te gaan proeven en kwam dan met een mand flesschen in 't Engelsche wagentje van „de Reiger” terug.

God, hoe kon ze nu een heelen nacht wakker blijven liggen en denken aan zulke onbeduidende bijzonderheden!... Is een keldersleutel zoo belangrijk? Houden liefhebbers, echte liefhebbers niet steeds zorgvuldig den sleutel van het wijnkeldertje bij zich, waar zij met zooveel zorg hun vloeibaren schat hebben gerangschikt? Maar kan Jacques eigenlijk wel tot de echte liefhebbers gerekend worden? Welbezien is deze sleutel aan zijn ring ook de eenige niet, dien hij niet meer gebruikt! Hij laat graag bij 't loopen door de werkplaatsen de sleutels in zijn zak rinkelen, dat is een aangewende gewoonte! een manie van hem!

* * *

Het is vier uur in den morgen. Fanny hoort den zilveren klank van de pendule, die boven op de latafel in haar boudoir staat. Zou zij alle uren nog hooren slaan? Hè, op 't oogenblik is ze genoeg uitgerust om op te staan! En dat komt omdat bij 't peinen aan die eeuwige mand met Reiger-gloeikousjes, plotseling de vraag bij haar oprijst, of 't wel natuurlijk was, dat Jacques bij den totalen ommekeer in hun bestaan en na het zonderlinge vertrek van André nog eraan gedacht had, om als iedereen slaapt, een mand gloeikousjes te gaan halen, die door een klant geweigerd waren, een onbelangrijke zaak, welke den meesterknecht meer aanging. Waren daar de vrachtautomobielen niet voor, die elken dag geregeld dienst deden vise versa „de Reiger” en Parijs, en had hij zich dien morgen niet liever moeten haasten om bij haar terug te komen!... God, wat krijgt zij een hoofdpijn door al dat denken. Half vijf!... Nog een andere ernstige gewichtige gedachte kwelt haar. Zij bedenkt zich, dat na hun vertrek, de garage, behorend bij „de Reiger”, niet meer in gebruik is en in die garage komt de keldertrap uit!... Jacques heeft er kisten vol voorwerpen en meubelen laten brengen, die niet meer gebruikt werden, ouderwetsche dingen, die in verschillende hoeken van de Rozengarde in den weg stonden. 't Was een echte rommelkamer. Maar hemel, niemand dan hij heeft de deur opengemaakt!... Neen zeker niet, niemand dan hij!... Twee of drie keer per jaar als hij in den kelder ging om dan in zijn Engelsch wagentje terug te komen met een mand Bourgogne. En dan bracht hij ook den sleutel terug, die hij eens, terwijl zij erbij stond, in een lade van zijn bureau op de Rozengarde had ergooid. 't Was ook een te groote sleutel om altijd in je zak te dragen! God, wat heeft die arme Fanny een hoofdpijn. Na de gevolgtrekkingen komen logisch de gevolgen, de noodzakelijke gevolgen en dit alles is een afschuwelijk geharrewar dat maakt dat iemand die wil slapen, dit niet kan. Zij dicht op deze wijze in haar monsterlijk hoofdje een heelen roman te zamen, even onwaarschijnlijk als Martha's hallucinatie.

O, o, kon ze maar slapen en dacht ze maar niet meer aan dat!... Laat eens zien! als nu... als Jacques nu in den koffer had meegebracht, wat ze dacht en als de koffer nu werkelijk in den kelder was, zou hij dan wel daar beneden durven terugkomen? Hij zou er geen voet meer durven zetten; hij zou zoo weinig mogelijk voorbij die deur gaan, hij zou trachten nooit meer te denken aan hetgeen achter die deur was!... En hij ging integendeel kalm twee of drie keer per jaar fijnen wijn halen, als niets hem daartoe dwong dus!...

Vijf uur!...

't Is ongehoord! De geheele nacht zou omgaan met dit verfoeilijk fantaseeren. Zij is Jacques niet meer waardig, neen, neen. Zij schaamt zich in elk geval ook over haar zwakheid.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenberg.

HET KASTEEL CHALOEN, VAN HET ZUIDEN GEZIEN.

HET KASTEEL CHALOEN.

(Slot).

TOEN de vriendelijke gastheer mij in zijn rookkamer genoodigd had, en wij daar rustig rookend zaten voor een der vensters, greep het uitzicht op het landschap mij nog meer aan dan daareven. Dit hoekje van de wereld is waarlijk gelukzalig. De voorgrond was de lieflijke, veel en toch teeder-kleurige tuin, daarachter lag het onbewogen klare water met de kleine blanke boot, ter rechter en linkerzijde glooiden zacht de groene hellingen omhoog, beladen met hun zware bloesemende vruchtboomen als zoovele heerlijke bouquetten, en rondom alles henen breidden de heuvelen hun glanzende hoogten en verten, hier een kleine, donkere bosschage dragend, daar een gelend korenveld, ginds een lieve idyllische pachthof met linnenwitte muren en vermiljoenen dak.

En de heuvelen hieven de fijne profielen van hooge volle velden en huiskens en boomen tegen den hemel aan, tegen den grooten diepen hemel, die als een klaar kristallen dak zich over deze schoone aarde welfde. De aanblik van dit landschap zal mij nog zeer lang bijblijven.

Mijn gastheer voerde mij thans, op mijn verzoek, door de vertrekken van het vorstelijk verblijf. Eerst gingen wij de rookkamer eens door, een ruim en hoog vertrek, dat rechts van de hal ligt en door breede, hooge deuren daarmede in verbinding staat. Onder vele fraaie kunstig gemaakte meubels, welke elk op zichzelf eene beschrijving waard zouden zijn, en een overvloed van geestige, sierlijke en smaakvolle snuisterijen, viel mij een zeer fraai oud portret eener dame op. Toen ik mijn gastheer vroeg, wie dat voorstelde, verhaalde hij me, dat dit het portret was zijner overgrootmoeder, de gravin van Hoen, eene geboren vorstin van Hohenzollern. Zoo is de graaf De Villers vermaagschapt aan den Duitschen keizer, die van een jongere linie van het geslacht der Hohenzollern stamt, terwijl de familie De Villers door het geslacht der Hoens de nakomelinge der oudere linie is. Het was door de Hoens, dat de familie De Villers bezitster van het kasteel Chaloen werd.

Van de fumoir uit gingen wij de groote ontvangzaal binnen. Hier zijn kostbaar ingelegde meubels te zien; de Japansche en Chineesche vazen en bekens en pullen, welke op trumeaux, tafels, kasten en schoorsteenen gevonden worden, zijn van het kostbaarst maaksel, en van de edelste kleuren-combinaties; het cristal, dat men er vindt, is van het fijnst graveersel of als juweelen geslepen. Het zou mij te ver voeren, u een opsomming, ook maar van het voortreffelijkst te geven van wat ik hier in zoo korten tijd zag. In een belendenden salon vond ik Louis XIV meubels van gele oude zijde, en met borduursels versierd, van een schier Oostersche pracht. Voor een der vensters zag ik een Japansche bloemvaas, zoo groot als een volwassen man, en zoo grillig van vorm, zoo edel van oude bestorven mozaiek-kleuren, en van zulk een ongekend merkwaardig karakter, dat het mij zeer stellig een unicum in ons geheele land toeschijnt.

De eetzaal is, meer nog dan welk der andere vertrekken ook, van een bijzondere distinctie. Menig rijk-versierd voorwerp vindt men daar, onder andere een merkwaardig eikenhouten buffet, een monument van beeldhouwkunst; door de glasruiten bespeurt men een keur van prachtige en zeldzame serviezen. Boven den reusachtigen schouw, waaronder wel een gansche familie zich rangschikken kan, leest men de schoone, huiselijke spreuk „Pax inviolata tibi”. De vensters rondom werpen een schoon, gematigd licht over den ernstigen, glanzenden parketvloer. De gordijnen van den eenvoudigsten snit en sober uithangend langs de strenge, diepe kozijnen, de rechte, aartsvaderlijke zetels om een tafel, die groot en rustig als een macht midden in deze zaal staat, de sobere versiering der wanden met een plaat hier en daar, de oude Delftsche vazen . . . het geeft daar alles, bij een indruk van vorstelijke voornaamheid, ook dien van superben eenvoud.

Nadat wij de voornaamste vertrekken gezien hebben, komen wij wederom in de wijde open hal terug. Hier treft ons het meest een zwaar en toch sierlijk gebeeldhouwde tafel, daarnevens staan zetels van eikenhout, met niet minder nobel werkmanschap uitgevoerd. Reusachtige hortensia-planten zijn hier en daar langs de wanden geplaatst. Deze koele, lieflijke hal was een uitstekende rustplaats bij de hitte van den warmen voorzomerdag.

Ik was wederom aan den uitgang van het kasteel geraakt. Voor mij lag het bordes met het smeedijzer hek, waarin de wapens der familie prijken. Wij daalden de vorstelijke trappen weder af, en wandelden door den wel-verzorgden tuin. De graaf, die een vriend en kenner van bloemen is, toonde mij nog een aantal van zelfgekweekte planten, bloemen en gewassen in groote verscheidenheid.

Ik was aan het einde van mijn ommegang gekomen. Voor mij lagen de oude molen, de brug en de wijde inrijpoort. Erkentelijk nam ik afscheid van den heer van Chaloen, die mij zoo vriendelijk, onder gezelligen kout, zijn hof en huis had rondgeleid.

De namiddag was thans al ^{*} ^{*} ^{*} zeer schoon. In de bosschen, waarlangs mijn weg me voerde, huide wel een leger van vogels. Het had. Weidsch en lieflijk was de wereld. Ernstig stapte een bruine koe door een groene boomgaard aan den wegwant. Verderop, Geul. De heuvelen, rondom glom en glinsterde de kleine, sterke elkander te ontvlieden, en ruim en ruimer leek mij de wondere vallei te worden, waarin ik, kleine mensch, eenzaam en stil voort van deze kleine plek op aarde. En de zon, de rijke, gulle telend bleekgouden licht.

EEN LENTEDAG.

DE lente was in 't land gekomen.... Velden en hoven, boomen en struiken bloeiden en botten lichtgroen; de lucht hing frisch en versterkend over de akkers; de zon stond goudgeel-vonkelend aan den flauwbewolkten hemel; de vogels kwinkleerden blijgezind in 't jonge loover of repten de vleugels tot de vlucht; een zoet zefiertje neuriede in 't gewas en de insecten gonsden en bromden wild dooreen in het eindeloze luchtruim.

Boerke Sevens stond in het deurgat — de handen in de wijde broekzakken en een pijpke in den mond — hij staarde welgemutst naar de lucht en over de akkers....

Zou er dan toch eindelijk een einde gekomen zijn aan dat suffig binnenzitten bij haard of kachel, aan dat lamme turen naar wind, regen, sneeuw of hagel?

Zijn koren was ook al lang gedorscht en gewand. De vlegel hing weeral voor een heel jaar aan een langen spijker en de wadmolen stond ook al vergeten in een donkeren schuurhoek. Schuppen, gaffels en harken waren van nieuwe schachten voorzien. Broek, jas en vest gesnijderd en zijn kousen gestopt.

Alles was klaar om het werk aan te vangen, alleen 't weer nog, als dat maar mee wilde.... Veel zekerheid had hij nog niet.... maar toch veel hoop.... 't Kon misschien nog zóo aardig doen!

De uitgestrekte hoeve, nevens den grindweg — Pecher's hofstede — ze stond daar ook nog zóo eenzaam, zóo verlaten. Met haar grauwe daken en dikke muren van huis en stalling geleek ze wel een massieven, grijzen blok, toch nog maar een teerlingske op dat wijd, bruin tafelblad. En de andere boerenwonen, ze geleken maar nietige dingskes, zeer kleine stipjes tegen die groote winning.

Wanneer zou de Pecher het sein tot den aanval geven?

Sevens zou wel willen beginnen hebben, maar 't lag nu al zoo lang in de gewoonte, al vele jaren lang.... 't Was een oud gebruik, hij zou er zich maar niet tegen verzetten en geduldig wachten, lijk de andere boerkes....

Daar, in eens, werden de klinketten toegeslagen.... en uit de poort brobbelden kopschuddende, poottrappelende, diklijvige paarden, bonkende karren, wagens of verroeste ploegen op slepende sleden voorttrekkend.... De boevers liepen luid zingend, flink gelaarsd, naast hun trek en tokkelden gedurig aan de leidsels.... Daarachter volgden koeien, veerzen en kalveren, loeiend, bulkend en blatend, met kwijldrupende snoeten en groote, vochtige oogen.

De Pecher had het teeken gegeven.... Vlug huppelde Sevens naar 't wagenkot, haalde de spade, wierp ze op den schouder en trok lustig naar zijn veld....

't Was een volle bedrijvigheid en beweging nu op de kouters. De ploegen sneden zoefend de aardkorst en de bruine eerde kwam in dikke brokken langs de schaar opwellen en tuimelde dan 't bovenste onder nevens de voor. De paarden trokken krachtig, hun plompe hoeven plantend in den malschen grond, den ploegvoort, op en af, in rechte gleuven door den akker....

De boerkes spitten vlug, hun schup verdween telkens met een forschen duw den grond in en werd dan weer opgeheven, beladen met vruchtbare aarde, en omgekanteld....

Jaloersch keek Sevens aleens naar de menners, die zóo gemakkelijk het veld omploegden. Maar hij, arm boerke, hij zwoegde lijk een lastdier, werkte tot het zweet hem uitbrak over heel zijn lijf, rustte dan een wijle, om dan weer voort te doen, flink door om maar spoedig het aardappelveld gereed te krijgen.

Heel de Godgansche dagen zou hij moeten tobben, gebogen over de spade... Onverpoosd van den vroegen morgen tot den laten avond.... En gretig keken zijn oogjes onder de oude, versleten klep van zijn klak, loerden naar de glanzende schup en liet de blikken dwalen over het voorschootje land dat omgegraven lag en het groote stuk dat hij nog moest bewerken....

Na den middag weeral gezwind aan 't werk.

Traag kroop de dag voorbij.... 't Sloeg vier uur op het spits kerktorentje. Vier korte, doffe slagen elkaar langzaam opvolgend, lunderend sleepend over dorp en veld om eindelijk weg te sterven in de bodemloze luchtkuip.

De paarden hielden halt, knauwden dikke sneden roggebrood, lurkten wat verkoelend water uit de gracht en graasden dan het gras langs den kant.

Boevers en boerkes zetteden zich langs den beekoever en beten groote happen uit hun boterhams, bijwijlen teugjes koffie drinkend.

Sevens rechtte den stijven rug, stak de schup in den grond, nam de vest onder

Foto C. Steenberghe

HET KASTEEL CHALOEN. SCHOUW IN DE EETZAAL.

den arm en keerde waggelend, met kleine tredjes hoewawaarts.

De schooljongens stoeiden over de zandwegels en de meisjes volgden, allen gearmd op één rij, luid gichelend.

Eenige stonden daarna, terwijl Sevens wat rustte vóór de deur en blauwe kuiltjes blies uit zijn doorrookt neusbrandertje, ging er plots een langgerekt geroep „E.... vliegmachie....n” op.

Sevens' wijf kwam buiten geloopt.... Het gerucht klonk toch zóo vreemd, zóo zonderling.... Met verwonderd gezicht

Foto C. Steenberghe.

HET KASTEEL CHALOEN. DE EETZAAL.

keek Trees Sevens en Sevens Trees aan.... 't Was of ze zich afvroegen: „Wa's da na wee?” Ze bleven elkaar nog een oogeblik dubbend aanstaren.... Maar toen er weer luidkeels „E vlieg machie... n” geschreeuwd werd, gingen ze toch eens 't veld op en bleven verbaasd de lucht in turen....

„Sevens, zie d'et?” vroeg Trees.

„Nee, Trees, ziede ga't?”

Ze leiden de hand boven de oogen en doorzochten de wolkskes... Alom stonden menschen bij groepjes op de akkers, druk in gesprek....

Maar.... nu kon men duidelijk het geronk van den motor hooren....

„Zie d'et na Sevens?”

Hij keek nog een wijle en dan:

„Ja, ginder!”

„Waa?.... Waa?” Trees zocht ongeduldig, maar zag niets....

Sevens had het beet....

„Waas 't is ne keer Sevens?”

Hij stak zijn arm lang uit en wees met den vinger....

„Ginder, boven de hoeve van den Pecher, tusschen den derde en vierde boom, recht omhoog, onder da klaan, wit wolkske”.

Trees volgde vorschend de richting van Sevens' vinger en monkelde kwaad omdat ze het nog niet zag.

Al maar door gromde en ronkte het daarboven, dichter en dichter kwam het gerucht. „k Zien het, 'k zien het”, jubelde ze....

't Was een T-vormig, bruinachtig voorwerp, dat daar mattig tusschen hemel en aarde te zweven hing.

Ze keken beiden goed toe om het niet uit het oog te verliezen..

Mieke Lis, een oud wijfje, kwam daar juist op het voetpad aangesukkeld. Ze scheen haar van dit wonder ding daarboven weinig aan te trekken. Mompelend, met gemeten tred, volgde ze den weg.

„Mieke Lis, hè d'et vliegmassien gezien?” wraagde Trees.

„Trees toch, waa da ga toch kunt na staan zien. Da zen allemaars heiligschenders, stomme nekbekkers, duvels in persoon. Ja, ja Trees, ge mut me zoe ni bezien, die hemme hun ziel veur 'nen appel en 'n aar aan den duvel verkocht en a's hem na ze leven moest in men weg loopen, ik sloeg hem dood” en ter bevestiging stak 't oudje dreigend heur wandelstok in de hoogte en kuierde dan boos verder.

Plots hoorde men niets meer — in de lucht — Sevens en Trees zagen weer toe....

't Vlieg machien hing daar nog altijd te drijven.

„'t Ga vallen, zie d'et lilek doen?” uitte Trees.

De wondervogel helde fel — de twee landmenschkens griezelden — als een pen uit den vleugel eener duif, warrelend, met lichte schokjes daalde het....

Trees liet een kreet, ze wendde het hoofd, ze kon dat vreeslijk spel niet meer aankijken.... De angst lag op Sevens' wezen te lezen....

„Wa zal d'er van dien stouten duvel geworden”, dacht-ie....

Maar toen het vlieg machien bijna op Pecher's dak terecht kwam, ronkte het weer en.... de wondervogel sloeg eenige zotte kringen in de lucht en steeg dan weer de hoogte in....

't Was te wreed, dat had Sevens nog nooit gezien. De man die daar inzat ging zeker met den duvel om....

Sevens en Trees, die nu weer durfde kijken, waren blij dat de vliegenier weer omhoog ging en misschien wel ivers anders vallen zou met zijn betooverd spel, plat, verbrijzeld op den grond, om nooit meer op te staan.

„Wa zen da na veur maniere”, zei Sevens diep ademhalend, als hij wat van de vrees bekomen was.... „ha zou iemand de dood op 't laaf jagen.

„Ja, Sevens”, zei Trees gepakt, „wa ga da nog worre. Ze make de banē al gevaarlijk mē hun stinkmasien....”

„Ja, ja”, bevestigde Sevens, diep zuchtend, „in 't vervolg as we na 't veld gaan, dan zulle we nog eest es goe omhoog moete zien, dat er zoe 'nen smeerlap ni in de lucht zit.... Ik geloef as em zoe es moest op oe bakkes kome slage en dan wee opvliege, wel ge zot da nog al schoen staan te koekeloere”.

„Allemaars prullen om de boerkes te kloeten, ziet es Sevens, ge wet het nog wel zeker? Verlee zomer is er zoe oek eene gevalle in 't kore van Swinne. Wel al ze kore lag plat”.

„Ja, ja Trees”, knikte Sevens, „ma ha moest es in maa kore derve kome gevalle, ik sloeg hem den kop va ze laaf”.

„Ma Sevens zie d'et na es aardig doen, 't ga wee vallen!”

Het vlieg machien maakte nu groote kringen en daalde langzaam, tragsgewijze.... zweefde een pooze over 't veld.... en

plof.... daar laghet.... ergens achter Pecher's hoeve.... „Zie d'et Trees da ligt het al”....

't Was nu een joelig en nieuwsgierig gerucht dat opsteeg.... Al wie beenen had stoof het veld over, zag noch naar koren, noch naar bewerkt land. 't Liep alles zot dooreen, met de armen slaand, roepend en lachend. 't Jonge volk ijde in wilde vaart vooruit, de anderen volgden, zweetend en hijgend en struikelend... maar moedig toch strompelden ze voort....

Telkenmale een kennis Sevens voorbij liep:

„Allo Sevens, vooruit jonge, 't is de moete weerd zelle!”

„'t Is misschien op [maa kore gevallen”, dacht Sevens. Hij was erg kwaad als hij er aan peinsde.... Daar scheen nu plots zijn korenland voor den geest, met jong-uitsprietende pijltjes.

„Als 't vanzeleve moest waa zaan?” 't Koi en had nog nooit zoo schoon gestaan als nu.... 't Zou misschien alles platgetrappeld liggen. Zijn bloed kookte, zijn wezen verbleekte.... en plotseling, alsof hij een schrikkelijke knaging overwonnen had, liep hij naar 't wagenkot, zocht er een stevigen knuppel en haastte er zich mede weg.

Trees stond nog altijd op dezelfde plaats, verbaasd, als aan den grond genageld, rond te kijken.

„Sevens wa gaa de met dien stok doen?” vroeg ze angstig, toen ze haar man rood als een haan zag aankomen.

„Hem dood slage, al maa schoe koren mischin kapot!” en voort was hij, 't veld over, in de richting van de hoeve. Trees liep hem na, roepend, hem vermanend voorzichtig te zijn....

Moe en afgemat kwam hij op de plek aan waar 't vlieg machien gedaald was.... Vast hield hij den knuppel in de vuist geklemd.... hij meende te vloeken, te tieren.... den kneppel te zwaaien.... te slaan, te doden.... Maar bij het zien van zooveel vrienden en kennissen.... De dikbuikige pastoor en de grijze burgemeester praatten druk met dien vreemden duvel, dien een taal sprak waar hij kop noch staart kon van krijgen;.... de bakker met nog kleverige deeghanden opgestroopte hemdsmouwen en witten voorschoot;.... de lange, magere kleermaker, met de halfgenaaide trouwbroek van Jefke Tist onder den arm;.... de metser met een mortelbak op den schouder;.... de baas uit „De Springhaan” met een leege pint in de hand;.... de stukadoor met een truweel;.... de witter met een borstel;.... de verver met een pot;.... de smid met een hamer;.... de timmerman met een schaa;.... boerkes met schuppen;.... heel het dorp;.... vrouwen met schreiende zuigelingen;.... meiden en kinderen.... ze verdrongen zich allen, luid babbelend, om dit helsch machien en vertrappelden onmeedoogend Sevens' koren..

Sevens durfde niets meer zeggen, de moed zonk hem in de onderbroek.... beschaamd, voorzichtig liet hij den knuppel vallen.... en drong ook mee.... vertrapte zelf zijn schoon, jong koren.... Dan bleef hij met groote, verwonderde oogen het vlieg machien aanstaren, dat daar stom stond met twee lange, bruine vleugels en staart, den motor met de zonderlinge schroef, fijn werk van draadjes en buisjes....

En almaar door kwam er volk bij, van heel den omtrek, ze duwden, pletterden elkaars voeten en Sevens' schoon koren..

De menschen redekavelden tot laat in den nacht.... „Waarom het was gevallen”.... „Wat er aan scheelde”.... „Of het nog vliegen kon”....

Dan was er een automobiel gekomen, met twee groote oogen, die felle lichtstralen schoten door de duisternis.... De ééndekker werd uiteengenomen.... opgeladen.... en dan vertrokken de stadsheeren onder de bewondering der erg verbaasde landlieden.

Sevens had nogal een hooge schadevergoeding ontvangen.... honderd franken.... Hij was zeer tevreden dat hij zich maar stillekes koest gehouden had.... Hij zou maar eens opnieuw graven en haver zaaien en zoo zou alles weer wel terecht komen. Maar de gevolgen in het dorp, door de verschijning van dit zonderling beest, waren verschrikkelijker.

De bakker moest zijn brood met zwarte korst verkoopen; Jefke Tistes broek was niet klaar en op aanraden van zijn bruid, die hem netjes in de plooiën wilde, was de trouwdag een week verschoven; het paard, dat in de smis naar nieuwe ijzers wachtte had den hoefstal verbrijzeld; de baas uit „De Springhaan” vond al de tonnen leeg; overal was de avondkost aangebrand en de kinderen hun huiswerk niet af....

Maar de held van den dag was niemand anders dan Jefke Tist.... die arme trouwbroek.... en de nog armere.... bruid!

MAURITS PEETERS.

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL CHALOEN.
JAPANSCH E VAAS.

PAARDEN IN DE MIDDELEEUWEN.

GRAAF Willem IV van Holland, Zeeland en Henegouwen (1337—1345) was een druk en bewegelijk heer. Hij was haast altijd op reis en, ofschoon hij zijn hoofdverblijf in Henegouwen had, vertoefde hij ook veel in den Haag en bereisde alle steden van Holland en Zeeland, voerde oorlog met Utrecht en met de Friezen (wat hem op 27 Sept. 1345 bij Stavoren het leven kostte), was op alle steekspelen en feesten te vinden en maakte overal goeden sier.

Hij maakte een reis naar het Heilige graf te Jeruzalem, welke begon 8 Aug. 1343 en eindigde 8 April 1344. De tocht duurde zoo lang, omdat hij op de terugreis te paard, Centraal-Europa dwars door trok, van Venetië tot Koningsbergen en toen geheel Duitschland door over Oldenzaal naar den Haag. Wij willen van deze reis iets vertellen, ook wel omdat zij zeer interessant was, maar vooral omdat de bijzonderheden een blik geven op de paardenwereld van de middeleeuwen.

De tocht ging in gezelschap van een zeer grooten stoet van ridders en knapen, bedienden en knechten, koks, hoefsmeden, betaalmeeester en veel bagage, zoodat honderden paarden noodig waren om al deze menschen en zaken op hun rug te vervoeren. Voor dit alles was een zeer groote som gelds noodig, want de Graaf betaalde alles en bezoldigde bovendien de ridders en de heele ruiterschaar uit eigen middelen, terwijl zij gedurende de geheele reis vrijgehouden werden en telkens van nieuwe paarden, harnachementen, kleederen, wapenen en allerlei leeftocht werden voorzien.

Veel paarden werden onderweg aangekocht, terwijl de paarden, die niet verder konden, hier en daar voor een appel en een ei werden achtergelaten. Ook werden wel paarden ten geschenke ontvangen van de vorsten, door wier landen de stoet trok.

Geven wij eerst in korte trekken de reis-route aan om een voorstelling van de reis in zijn geheel te hebben, waarna enkele bijzonderheden zullen volgen.

De tocht ging in Zuid-oostelijke richting van uit België over Erlon, Metz, Lenneville, Bazel en Lucern, waarna de Alpen werden overgetrokken om bij Como het Italiaansche gebied te bereiken. Daarna ging de tocht verder over Milaan naar Venetië. Zoover ging de reis voorspoedig, want Venetië werd nog in de eerste maand (Augustus) bereikt. In Venetië werden galeien gehuurd, waarin op 1 September werd scheep gegaan en de tocht „Overmere” begon. Als pleisterplaatsen op de zeereis werden aangedaan Ragusa, Cephalonia, Candia, Rhodos en Famagosta. Op 1 October werd van het eiland Rhodos afgevaardigd van de kust van Klein-Azië te bereiken. In October was het gezelschap in Syrië en Jeruzalem, om daarna langs denzelfden weg naar Venetië terug te keeren.

Het was inmiddels diep in November geworden en, nadat in Venetië en omgeving nog verschillende voorbereidingen getroffen waren voor de a.s. wintercampagne en o.a. een massa paarden waren aangekocht, ving de reis in December aan over Weenen en Breslau naar Koningsbergen. Vandaar ging het pas in Maart over Dantzig, Bremen, Osnabrück en Oldenzaal naar den Haag.

De Grafelijke rekeningen geven ons een inzicht wat de heeren onderweg alzoo uitvoerden. Het hoofddoel van den tocht was wel een bedevaart, hetgeen echter niet wegnam, dat overal in bewoonde plaatsen de stoet vergezeld werd door vedelaars, trompenaars en minstreelen. Deze muziekgezelschappen deden den stoet hier en daar uitgeleide uit onderweg bezochte steden. Zij reden dan met „mijn here uit al pipende”, en werden daarvoor goed beloond. Na den tocht over de Alpen ontstond er eenige moeilijkheid bij het betreden van het Italiaansche gebied. Men eischte aldaar hooge invoerrechten, maar een deputatie naar den Heer van Milaan maakte de zaak in orde. De verhouding met dezen landsheer werd zelfs zoo goed, dat deze alle verteringen van het gezelschap binnen zijn landspalen op zich nam en nog bovendien paarden ten geschenke gaf. Als contra-beleefdheid hield de Graaf een kind van den Heer van Milaan ten H. doop, wat hem een zilveren bord met 1000 roijalen als „pilletgift” voor de kleine kostte. In de steden werd soms een flinke rust gehouden en van den tijd gebruik gemaakt om veel benodigdheden in te koop, vooral levensmiddelen en kleedingstukken en ook wel sieraden. Zoo werden in Venetië ivoren spiegels, kammen en dergelijke voorwerpen gekocht en ook een mooie, goud-gestikte mantel voor „mire vrouwe” de Gravin. Verder hield het gezelschap zich vooral bezig met dobbelen en spelen niet alleen onder elkander, maar ook wel met vreemde kooplieden, zelfs in het Heilige Land. Voor de reis over zee werden in Italië ook schaak- en damborden aangeschaft. Ook huurde men van Italiaansche

en Grieksche slavenhandelaars en roovers eenige slavinnen, waarvan er een op de vaart naar Syrië „verloren” werd. Gedurende den tocht over zee werden de paarden van het gezelschap te Padua opgeborgen. In Famagosta gaf de Graaf blijk van zijn vrome gezindheid, door aldaar 38 knechten achter te laten, omdat „mijn here niet woude dat enich knecht ten heijlighen grave voer” (leeken des tijds!) Verder maken de rekeningen melding van offeranden en aalmoezen, fooien en drinkgelden, waarmede de Graaf niet karig was, vooral als hij met dobbelen wat gewonnen had en het gewonnen bedrag nog niet aan den betaalmeeester had afgedragen. Ook aan paardenoppassers en geleiders, die den weg wezen in onbekende oorden, werd heel wat geld uitgegeven. Op den wintertocht door Oostenrijk, Silezië, Polen en Pruisen had men minder aangename avonturen.

Op 25 November werd uit Venetië een deputatie van het reisgezelschap naar Pruisen vooruit gezonden. Deze trof het al heel slecht, want zij werd door roovers overvallen en van bijna alles beroofd. Paarden, kleeren en geld, alles was weg. Een weinig geld had de oolijke betaalmeeester nog kunnen redden, door het in zijn laars te stoppen, zooals hij zelf mededeelde. In Jodenburg moest worden gevochten, zoodat een man wegens zijne kwetsuren aldaar moest achterblijven. In Litthauen werd een „nape” doodgeslagen en zijn lijk te Koningsbergen begraven. Ook van roofridders had men last, want een ridder met zijn gezellen, die vermoedelijk vooruit gereden waren, werd op Waerdesteijn in Pruisen gevangen gehouden en moest met 1500 dukaten worden gelost. Op den weg naar en in Pruisen waren steeds geleiders noodig. Passeerde men een dorp, waat men moest overnachten, dan werden de dorpsbewoners op wacht gezet om te waken tegen overvallen van roovers. Van de geroofde paarden kocht men later eenige van de roovers terug. Hoewel het in Breslau veiliger was dan op de dorpen, werden ook daar 's nachts nachtwakers aangesteld om den Graaf en zijn gevolg voor ongewenschte verrassingen te behoeden.

Overigens was het ook daar in de groote steden wel vroolijk, want in Weenen werd een steekspel meegemaakt en ontving men paarden, vrijgeleide en zelfs „vrij cost” van het regeerend Vorstenhuis. Een prachtig paard ontving de Graaf ten geschenke van de Landsvorstin, hetwelk hij echter, bij het verlaten van Weenen, weer aan een Oostenrijksch edelman cadeau deed. Dit was omstreeks half December, waarna men optrok naar Breslau, alwaar de Kerstdagen werden doorgebracht. Hier waren de wintergenoegens blijkbaar van minder gehalte, althans de Graaf werd Dinsdags na Kerstmis onthaald op een voorstelling van eenige „lieden, die in zijn herberghe kwamen dansen op gemaecte paarden”.

Daarna ging het op Koningsbergen aan, waar de winter verder werd doorgebracht. Het was evenwel in het begin van Maart nog flink winter, toen de tocht naar Dantzig begon, want er moesten nog apart paarden worden aangeschaft om de sleden te trekken, waarop 's Graven bagage werd vervoerd.

Letten wij nu meer speciaal op de onderweg aangekochte paarden, dan is er veel sprake van „teldende paarden” (telgangers), nu en dan van dravende paarden en verder van pakpaarden, die de bagage droegen. Van één paard werd medegedeeld dat het „telt ende draeft”. Het geslacht wordt meestal niet gemeld; veelal was er sprake van hengsten, terwijl slechts van één paard wordt medegedeeld, dat het ghelubbet (=gecastreerd) was. O.

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL CHALOEN.
DE BIBLIOTHEEK. AAN DEN SCHRIJFTAFEL DE EIGENAAR, GRAAF DE VILERS.

de andere alle merries waren, staat echter zeer te betwijfelen. Behalve de hoofdkleuren, die regelmatig aangegeven werden, werd van afteekeningen weinig melding gemaakt. Een paar maal wordt van een „sterre” (kol) of bles gewag gemaakt. Van verschillende paarden wordt gezegd, dat zij „gheslipnoest” waren of een „gheslipten nesen” hadden. Volgens het middel-Nederlandsch Woordenboek zou dit een „gespleten” neus beteekenen. Waarin die „splinging” van den neus dan heeft bestaan, is ons niet duidelijk. Men zou geneigd kunnen zijn, te denken, dat hiermede een „sneb”, dus een witte afteekening bedoeld werd. Maar dit kan niet, wijl er ook een wit gheslipnoest paard bij was. Zou door het wijd opensperren der neusgaten een „gespleten” vorm van den neus bij deze paarden hebben bestaan? Wij weten het niet. Evenmin weten wij wat de uitdrukking „scoerline” beteekent. Er wordt b.v. gesproken van een bay (roodbruin) of roet (vos) paard *scoerline*. Mogelijk heeft men hieronder te verstaan een aalstreep, ezelskruis of andere afteekening. De Hongaarsche paarden schenen een bijzonderen naam te hebben, want nu en dan werd gemeld, dat een „grote honghersche henxt” was aangekocht. Zoowel in Zwitserland, Italië als Pruisen werden enkele „lyaertsche” paarden aangekocht, waaronder men, volgens het Woordenboek, appelschimmels te verstaan heeft. Verder waren de kleuren zeer uiteenlopend. In het noorden van Italië werden de meeste paarden aangekocht. Van 59 stuks worden de kleuren vermeld, zijnde 15 bruine, 12 zwarte, 11 vossen, 10 schimmels, 4 vale (isabellen), 2 witte, 1 bonte, 1 grijze, 1 zwartgrijze en 1 lyaertsche. Van 74 in Zwitserland, Oostenrijk en Duitschland aangekochte paarden waren de kleuren als volgt: 27 zwarte, 15 schimmels, 14 bruine, 7 vale, 6 vossen, 2 witte, 2 lyaertsche en 1 bonte. Hier ziet men dus de zwarte kleur duidelijk overheerschen, waarna de schimmels en bruinen om den voorrang dingen. In Oldenzaal werd nog een zwart paard aangekocht. Van 139 paarden waren 41 zwarte, 30 bruine, 26 schimmels, 17 vossen, 14 vale, 4 witte, 3 lyaertsche, 2 bonte, 1 grijze en 1 zwartgrijze (stekelharige?). Tusschen de verschillende oorden van West-Europa bestond in dit opzicht weinig verschil. Telt men er de 32 paarden bij, die de Graaf in hetzelfde jaar (1344) kocht op een tweede reis naar Koningsbergen, dan wordt de verhouding 45 zwarte, 37 bruine, 32 schimmels, 23 vossen, 15 vale, 9 lyaertsche, 6 witte, 2 bonte en 2 grijze. Deze reis ging over Nijmegen regelrecht Duitschland in. Ook in ons land was de verhouding der kleuren vrijwel gelijk aan die in de andere landen. Te Tiel werden eenmaal 2 schimmels, 1 vos en 1 roodbruine gekocht, terwijl de in het monnikenklooster nabij Monnikendam in hetzelfde jaar op last van den Graaf in beslag genomen paarden bleken te zijn 8 witte, 5 zwarte, 4 bruine, 3 vossen en 2 vosblessen, 2 grauwe (schimmels), 1 witvale, 1 zwartvale en 1 grijze.

Men kan hierdoor een indruk krijgen, hoe bont het er in de middeleeuwen ook in de dierenwereld uitzag, terwijl toenmaals de zwarte kleur meer overheerschend voorkwam dan thans.

Overneming verboden.

W. S. G. A. v. L.

Zeer korte Oorlogsverhalen.

Als een bewijs, wat een goedaardige lobbessen van groote kinderen daarginds in de loopgraven huizen, kunnen we uit een oldatenbrief overveertellen: — We houden een konijn, een tam

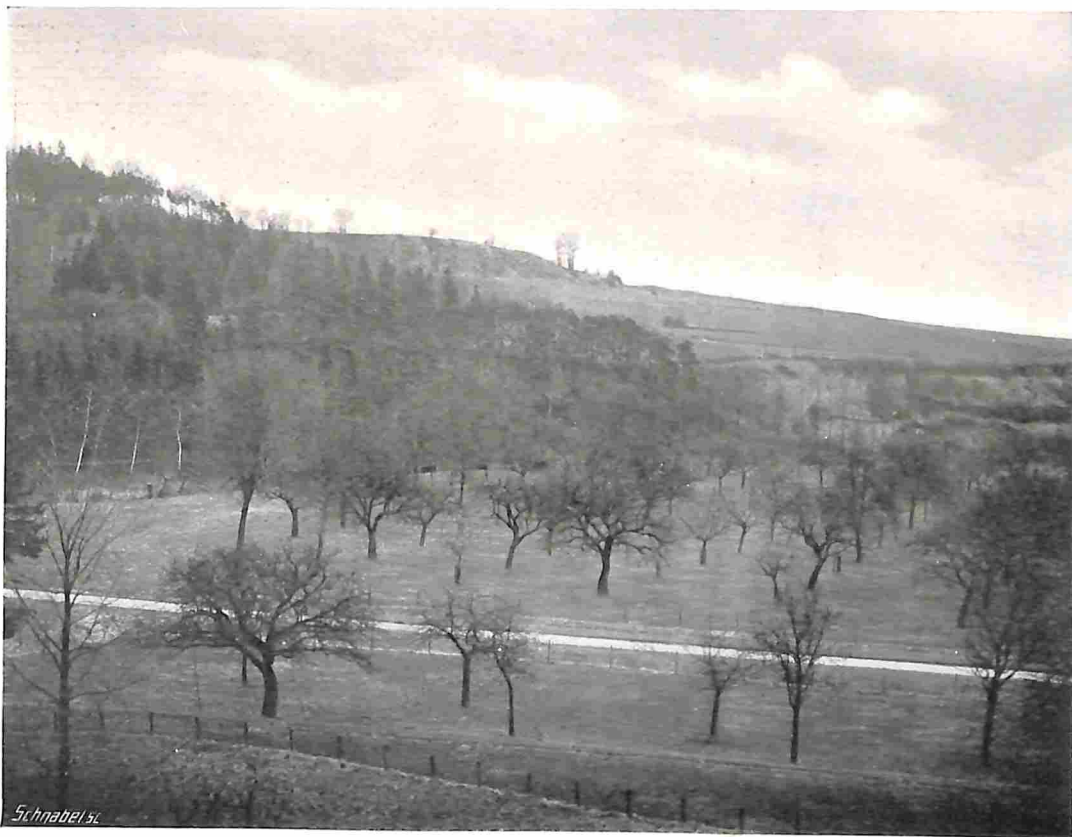

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL CHALOEN. GEZICHT OP DEN KLUIZENAARSBERG.

konijn, als aangenomen lid van onze sectie, de eenige, die zonder uitrusting zich vertoonen mag. Het beest gaat overal met ons mee, in de vuurlijn en weer terug naar ons kwartier. Het eet alles met ons mee, want het lust vleesch, beschuit of zelfs een boterham met kaas of jam. Overdag gaat ons konijn natuurlijk zijn eigen gang en verdwijnt uit de loopgraaf om in het lange gras zijn vermaak te vinden, maar trouw komt het naar onze sectie terug. Vallen er bommen dicht in zijn buurt, dan steekt het beangst zijn ooren op en heeft blijkbaar maar liever, dat ze wegblijven. Moeten we van kwartier veranderen, dan gaat onze langoor in een zandzak mee en laat zich gewillig dragen. Onze luitenant praatte er over een respirator voor onze Truus te maken, want we zouden het jammer vinden als het dier omkwam.

Geen nieuws is, dat de fotografie met behulp van X-stralen aan de chirurgen een machtig hulpmiddel biedt om de plaats van kogels of granaatsplinters in de lichamen der gewonden te bepalen. Wat vroeger slechts na gevaarlijk en vaak langdurig onderzoek kon gebeuren, wijst de aldus verkregen foto onmiddellijk uit. Er is echter ook op het gebied der radiofotografie in den laatsten tijd een prachtige vordering gemaakt. De tot nog toe verkregen beelden vertoonden een plat vlak, waarop wel de hoogte, doch niet de diepte in het lichaam of in het spierweefsel waar de kogel zich bevond, kon worden vastgesteld. De heer Colardeau toonde echter aan hoe twee foto's, van verschillende punten genomen, in een stereoscoop geplaatst dit bezwaar glansrijk overwinnen. Het dan waargenomen beeld toch vertoont het metalen voorwerp alsof het in een overigens doorzichtig lichaam met het bloote oog waargenomen wordt, m.a.w. men kan zien hoe diep de kogel zit.

Ander wetenschappelijk nieuwtje, reeds met succes toegepast in veldhospitelen waar X-stralen-apparaten ontbreken. Het opsporen der juiste verblijfplaats van een metalen voorwerp in het menselijke lichaam kan, hoewel ietwat primitief, ook zonder X-stralen en wel langs electro-magnetischen weg geschieden. Men maakt hiertoe, zooals Lippman heeft uitgedacht, gebruik van een inrichting, welke als „de balans van Hughes” bekend is. Zij bestaat uit twee, gedeeltelijk langs een klos gewonden, el-kander induceerende geleidingen, waarvan de uiteinden der eene een telefoon insluiten, terwijl door de andere een regelmatig verbroken stroom circuleert. Brengt men nu een stuk metaal, — vooral een magnetisch voorwerp zal effect geven — in de nabijheid van een der geleidingen, dan zal daarin de stroom versterkt worden en dit verstoren van een bestaand evenwicht is in de telefoon hoorbaar. Men kan dan met die keten een body op kogels afzoeken en in de telefoon der andere keten de nabijheid van een vondst hooren. Men zegt, dat de Deutsche Mausegeweren magnetische kogels deponeren, zoodat het localiseren van deze projectielen vaak zeer gemakkelijk valt per telefoon.

Men weet, dat met het oog op oorlogsgevaar uit de lucht in verschillende groote steden de straatverlichting tot een minimum beperkt moet worden en alle uitstralend licht uit de huizen moet worden afgedekt. Bij zulk halfdonker op de drukke verkeerswegen is het verkeer er gevaarlijker op geworden en menig ongeluk met motorrijwielen en dergelijke voertuigen wordt veroorzaakt, doordat men niet bijtijds het gevaar ontdekt. Het aantal honden, bij avond in de steden overreden, is veel grooter dan voorheen en een goede maatregel voor bescherming van mensch en dier is de in sommige steden gestelde eis om na zons- ondergang geen loslopende honden meer bij den weg toe te laten.

Een Duitsch blad vertelt, dat de haat der Bulgaren tegen de Serviërs zoo groot is, dat een nederlaag hun volmaakt onverschillig liet, als er maar flink veel Servisch bloed bij vloeide. Teekenend is wel het volgende Servische volksverhaaltje. Eens verscheen een Bulgaar in den droom een goede fee, die op hem toetrad en zei: — Vraag mij om wat ge wilt en het zal uw deel zijn, — doch bedenk: wat gij uzelf wenscht, zal aan een Serviër dubbel worden geschonken. Spreek!

Lang dacht de Bulgaar na, en zei toen: — Sla mij dan met blindheid aan één oog.

Als de gevechtslijn zich steeds over honderden mijlen uitstrekt, gebeurt er allicht langs die linie ook iets goeds, iets moois. We knippen dit uit een soldatenbrief, geschreven vanuit België:

— 't Was een ellendige nacht. Zwarte regenbuien hadden de loopgraven onder water gezet en 't was stikdonker rondom. Plots klinkt er een stem, een prachtige, heldere tenorstem nog wel, die de oude ballade uit het land van Wales: „Hob

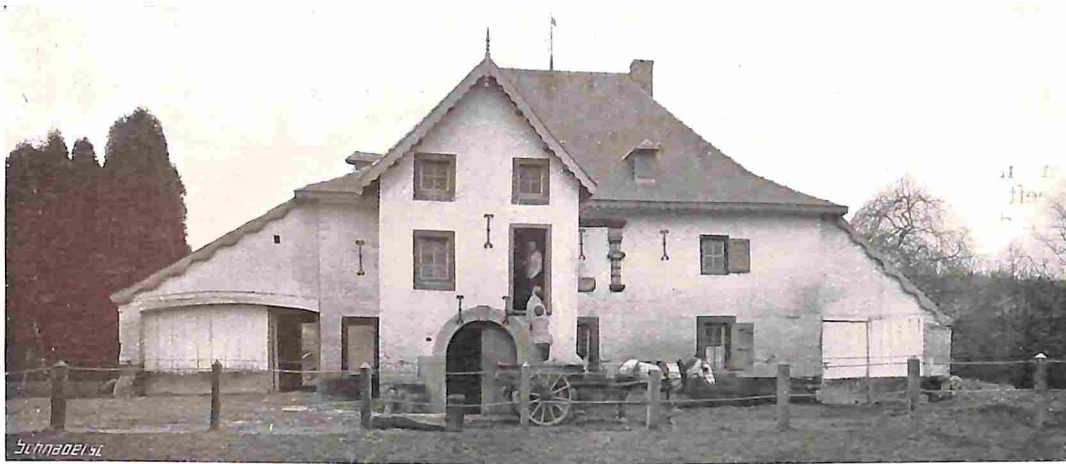

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL CHALOEN. DE WATERMOLEN.

derri dando", verrukkelijk mooi opzong in den nacht. Een algemeen applaus, uit de loopgraven zich verheffend, was het dankbaar loon voor den geschoolden zanger.

Maar stel u eens onze verwondering voor, toen ook luid handgeklap vernomen werd uit de tegenover ons liggende Duitse loopgraven en men daar in goed Engelsch om meer riep!

De Welshman gaf daarop „Mintra Gwen" ten beste met hetzelfde succes. Het trof ons allen, dat zoolang die mooie stem klonk, er van geen der kanten ook maar een enkel schot gevallen was. De zang had ons den oorlog doen vergeten; zelfs werd er over en weer afgesproken, dat het vuren tot het aanbreken van den dag gestaakt worden zou, als de tenor nog zulk een lied ten beste wilde geven.

Zijn derde zang was „Hen wlad fy Nhadan", en het gaf een heel bijzondere aandoening dit roerende volkslied zoo schoon te hooren verklinken over het in nacht verzonken, lage Vlaamsche land, waarna in het rond een vredige stilte daalde tot een nieuwe oorlogsdag in het Oosten aanlichtte.

G.

Ontwerp eener Moderne Schoonheidsleer voor den Tuinaanleg.

II. DE GEORDENDE TUINEN.

WIJ zochten dus naar het grond-element van een schoonheidsleer voor den tuinaanleg, en vonden het in het beginsel der nuttigheid, dat zich daarin al evenzeer openbaart als in de gewone bouwkunst en andere sierkunsten.

Ondanks de tegenspraak, waarmede men ten gunste eener aesthetische aandrift ten nadeele der nuttigheids-overweging pleitte, is dit beginsel als grondslag te beschouwen, het draagt een duurzaam karakter. Immers ook thans nog zou het gewoonweg ongerijmd zijn het gezichtspunt der nuttigheid te verwaarloozen, terwijl men daaronder dan natuurlijk niet uitsluitend het voldoen aan stoffelijke eischen moet verstaan, gelijk zulks oorspronkelijk geschiedde; men passe het toe in zijne nieuwe groote veelzijdigheid.

Zooals wij dus zagen: zoodra de werkzame pogingen van den mensch hem gaandeweg betere levensomstandigheden verzekerd hadden, kon meer vrije tijd hem tot meerder overwegingen van schoonheid voeren, en kon dus het begrip van *versiering* zijn intrede doen.

Wanneer men zich op het standpunt der nuttigheid plaatst, mag natuurlijk evenmin dat van den schoonheidszin veronachtzaamd worden. En dit geldt niet alleen in het algemeen; doch voor elk bijzonder geval zoeke men de altijd mogelijke toepassing van de *aesthetische*- en de *nuttigheids*beginselen, hetzij men een bosch exploiteeren, een moestuin bebouwen of een boomgaard planten moet. Willen wij hiermede zeggen dat het aesthetische gezichtspunt aan dat der nuttigheid ondergeschikt is? Neen, indien men althans onder het laatste verstaat den tot een uiterste gedreven zin voor het praktische, voor het vernielende, alles gelijkmakende, dat de wetenschappelijke, stelselmatigheidsverheid onzer dagen kenmerkt.

Ik zou in dat geval niet aarzelen met zulk een nuttigheid te breken uit naam der schoonheid, die hoogste vrede onzer zielen, de zoetste vreugde onzer oogen. Bedenken wij trouwens aan den anderen kant, dat er een waarborg bestaat tegen

overdrijvingen en kinderachtigheden; het is het weten, dat alles aan zijn bestemming beantwoordt en dat de versiering, waarmede men iets omkleedt, aan zulk een bestemming niets te wijzigen vermag.

Deze twee voorwaarden, wel verre van elkander uit te sluiten, zooals de ongewilde meenen mocht, passen bij elkander, vullen elkaar aan, lossen zich in elkander op, immers vinden onderling hare juiste verhouding in het kunstwerk, door den man van talent ontworpen.

Als de waarde van de nuttigheid en de schoonheid beide eenmaal nauwkeurig is vastgesteld, moet het woord worden gelaten aan de aesthetica, want het nuttigheidsbeginsel hebben alle tijdperken met elkaar gemeen, terwijl het bij geen enkel afzonderlijk tijdperk behoort; het is de eerste beweegreden van het verschijnsel, dat we bestudeeren. De uitdrukking van het schoonheidsgevoel echter heeft zijn stempel op de verschillende doorloopen eeuwen gedrukt.

Wij herhalen: de studie van de opeenvolgende stijlen, hoe rijk aan leering die ook moge zijn, is op zichzelf niet toereikend om de elementen voor een moderne aesthetica voor den tuinaanleg vast te stellen.

Van het oorspronkelijk tijdperk der eerste pogingen op het terrein eener kunst, die zulk eene groote toekomst hebben zou, onmiddellijk overgaand naar den bloeitijd dezer kunst, die zich natuurlijk ontwikkelde in de lijn der symmetrie en der rhythmische herhaling der motieven, komen wij de klassieke eeuw der tuinen in Frankrijk te beschouwen.

Het was Le Nôtre, die geenszins uit velerlei brokstukken een nieuwen „stijl" schiep, maar die in zijne decoratieve voorschriften de elementen der hooge traditie van de Italiaansche Renaissance opnieuw invoerde, zich inspireerde op de lessen der vroegere meesters en op hunne werken zonder die na te bootzen, en een beslissenden vorm gaf aan den „architectonischen stijl" der tuinen. Wij zien hem in zijne ontwerpen van geene andere grondregels uitgaan, dan die door het gebruik gewettigd waren, maar hij herschiep die grondregels en maakte ze tot de zijne, door de weidschheid der verhoudingen en de *wet harer ordening*.

Deze grondregels zijn niet talrijk. Daar de stijl der tuinen tot dan toe een uitvloeisel der bouwkunde was, zijn zij bouwkunstig, en naar de natuur der gebruikte materialen, als aarde, gras, planten, water, schenken zij het aanzijn aan vormen, die op de meest eenvoudige meetkundige figuren gelijken. De afgeleide, samengestelde, latere vormen en de afwijkingen van deze onbesproken latend, kunnen wij deze grondbeginselen tot drie terugbrengen: twee met de *teekening* verband houdend, dat zijn lanen en perken; één met het *relief* verband houdend, dat zijn de glooiingen. Uit deze elementen komen alle andere schikkingen en samenstellingen voort. De rechte of kromme laan, het „terre-plein" terras, het grasperk en de verschillende bloembedden, de taluds en de schuinten, ziehier de voornaamste onderdeelen van het uitgebreide

Deze grondregels zijn niet talrijk. Daar de stijl der tuinen tot dan toe een uitvloeisel der bouwkunde was, zijn zij bouwkunstig, en naar de natuur der gebruikte materialen, als aarde, gras, planten, water, schenken zij het aanzijn aan vormen, die op de meest eenvoudige meetkundige figuren gelijken. De afgeleide, samengestelde, latere vormen en de afwijkingen van deze onbesproken latend, kunnen wij deze grondbeginselen tot drie terugbrengen: twee met de *teekening* verband houdend, dat zijn lanen en perken; één met het *relief* verband houdend, dat zijn de glooiingen. Uit deze elementen komen alle andere schikkingen en samenstellingen voort. De rechte of kromme laan, het „terre-plein" terras, het grasperk en de verschillende bloembedden, de taluds en de schuinten, ziehier de voornaamste onderdeelen van het uitgebreide

Foto C. Steenbergh.

HET KASTEEL CHALOEN. DE OUDE WATERMOLEN.

meetkundige geheel, de gebruikelijke grondvormen van den Franschen tuin in de zeventiende eeuw.

Wij vinden daarin de volgende grondslagen: de rechte lijn, het vierkant, den rechthoek, den achthoek, den cirkel en hunne samenstellingen. Voegen wij hierbij eenige hoekversieringen, dan hebben wij de gansche reeks van decoratieve motieven, al of niet opgewerkt met borduursels of onderverdeeld in vakken, opgenoemd, welke in de architectonische tuinen in gebruik zijn.

Zelfs de boomen worden architectonisch vervormd tot heggen, of ook door er figuren in te snijden. De wateren op hun beurt, bekkens, kleine grachten en watervallen, spiegels, trappen en „buffets d'eau" zijn omlijst met randstenen, in met de perken overeenstemmende vormen, maar meer samengesteld van profiel dan deze, wat door den aard van hun grondstof, het hardsteen, mogelijk is.

De leuning, de trappen, de beelden en de vazen voltooien op bekoorlijke wijze de verscheidenheid van decoratieve hulpmiddelen, ontleend aan het eigenlijk domein der bouwkunst en der beeldhouwkunst. Op natuurlijke manier weerspiegelt de keuze der versiering den geest van het tijdperk, waarin de tuin wordt aangelegd.

Dit wat de grondregels van den *Vorm* betreft.

Indien men nu de beplantingen eens nagaat, bespeurt men hoe bescheiden de hulpmiddelen zijn.

Noch als iets zeer nieuws, noch als iets zeer luisterrijks kon men destijds te Parijs meer beschouwen „de acht groene laurierboomen, op de Pont-au-Change gekocht en welke Karel de Zesde in 1398 in de tuinen van het hôtel Saint-Paul liet planten", evenmin konden als een nieuwigheid van betekenis gelden de een en dertig hulstboomen, die de Engelsche regent Bedford in de lente van 1431, (de tijd van het proces en de terechtstelling van Jeanne d'Arc), in den koninklijken hof van het hôtel des Tournelles plaatsen liet. De lijst is nochtans beknopt.

De reizigers van dien tijd voeren weinig nieuwe soorten in, en het „palet" bestond, behoudens uit de inlandsche boomen, uit sierboomen en toen pas ingevoerde heestergeassen.

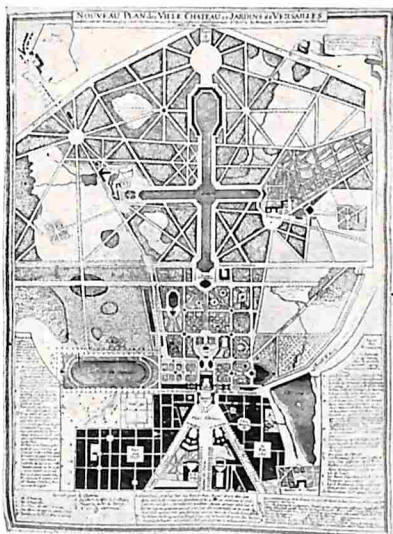
Wij zullen hier niet spreken van de bloeiende plantensoorten, die niet bij den feitelijken aanleg, maar eerst bij de vernieling te pas komen.

Wat mij niet mogen vergeten, is dat de hulpmiddelen uit het plantenrijk in dien tijd uiterst beperkt waren en de tuinkunst dus voornamelijk zich toelagde op de grondvormen en een symmetrisch en architectonisch geheel.

Voorts zagen wij, dat, ofschoon de zorg voor den vorm de hoofdzaak was, het gevoel voor kleur, vooral voor de lichtwerking en het landschap, het decor, ook een belangrijke rol speelde.

Laat ons om den *geest* van den klassieken Franschen tuin, uit deze elementen samengesteld, eens aan te toonen, een beroemd voorbeeld nemen: Beloeil, in België, toebehoorende aan de prins De Ligne.

Dit Beloeil, met ééne blik te omvatten, in zijne zuivere

DE TUIN IN „FRANSCHEN" TRANT (LE NÔTRE).
PLAN DER TUINEN VAN
VERSAILLES.

Geen volkomen symmetrie, doch tegenover elkaar gestelde gelijkwaardigheden; matige verheffingen van den grond.

ordening dadelijk begrijpelijk, is als een meesterlijke verlichting der woorden, welke Corpechot schreef over het werk van Le Nôtre, die op het gebied der tuinarchitectuur de geniale openbaarder was der hoogste toppen van het menselijk denken. Corpechot gaf zoo juist den geest weer dier vernuftige scheppingen, toen hij in „Les Jardins de l'Intelligence" deze voortreffelijke definitie gaf, een uitspraak, die wel haast klassiek wordt en als een geslagen penning is: „de tuin van Le Nôtre, zuiver bouwstuk van den geest, is gevormd als een as, en deze as schenkt te allen kant het aanzijn aan doorzichten, of lanen, welker architectuur rechtstreeks naar de oneindigheid gericht is".

Aan de bloemperken was Le Nôtre zeer weinig gelegen; hij vond ze hoogstens goed genoeg „voor de minnen, die de kinderen niet alleen mogen

laten, er slechts hun blikken in neerlaten, terwijl zij ze bewonderen vanaf het tweede terras". Die bloemperken waren alles wat men te bewaren wist van den genialen schepper, en het staat zoo, dat men die nog heden ten dage, ten onrechte, aanduidt met den naam van „Fransche tuin", wat voor velen zooveel zeggen wil als „nogal eentonig".

Eentonig? Hoezeer wist hij juist in zooveel eenheid verscheidenheid te brengen!

Afkeerig van de vervelende over-dreven symmetrie, die bij zijn onhandige navolgers het gebrek aan verbeelding verhelen moest, werkte Le Nôtre in de boomperken met harmonische gelijkwaardigheden, en het schoone evenwicht, hij mocht de vrijheid van vinding nog zoo ruim toepassen, werd er niet minder door verkregen.

Wanneer gij van de wateren de kinderlijke speelschheid der fonteynen wegdenkt, dan blijft toch, „dat zij een vlakken spiegel vormen, en de architect ziet voor alles in een water de meetkundigste oppervlakte en de geschiktheid van dat horizontale vlak om op onzen geest een indruk te weeg te brengen".

We passen op Beloeil de drie bovengenoemde wetten toe:

C'est d'abord vous, beau Lac d'une immense étendue,
Et plus loin, large allée, ayant nom la Grand-Vue,
Partant de mes Jardins, divisant la forêt
En routes, en étoile et vaste patte d'oye.

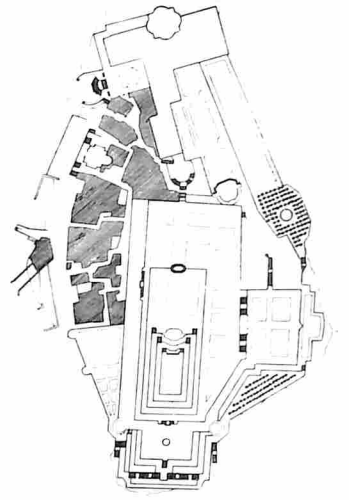
Het zijn de woorden van den prins, toen hij in ballingschap zijn domein betreurde.

Daar zijn weerzijds van een oneindige middenlijn, de bosschages, waarvan elk weder het steunpunt is van evenwijdige lanen naar verre verten, dwars door het ondoordringbaar woud gekapt en op dezen rechtlijnigen grondslag zijn als het ware aangeregen gelijk een reusachtige rozenkrans van paarden met elkander in evenwicht zonder echter volkomen gelijkvormig te zijn: ter linker zijde het *Bassin Vert*, in een zeskant grasveld, inlopend en met hoekversieringen, met een hooger liggende lijst; rechts het *Bassin aux glaces*; links een rosarium, met lage hagen doorsneden; voorts twee zalen van loof („Salles de verdure"), behoorend tot de vier hoekmotieven van het boomperk der goudvischen dienend voor *gymnase*. Het *Bassin des Dorades*, vierhoekig, in een bemoste lijst met een weerschijn van fluweel en brons, en omgeven door een wonderbaar *berceau* van hagenbeuken als een kringvormige galerij, heeft zijn oppervlak versierd met waterplanten, en de werking dezer is als die van een glimlach op de strakheid van een gelaat. Het *Bassin Ovale* is het volgende in de reeks en het laatste motief van dit boomperk.

Aan den anderen kant van het groote meer vindt men het, meest in dwarslijnen geordende, boomperk van het *Bassin des Dames*, rond hetwelk de stammen van twee en zeventig hagenbeuken zijn geschaard gelijk een zuivere zuilengang. De kruinen dezer boomen verdeelen zich als in bundels, die elkaar op het hoogste punt omstrikken gelijk de sierlijke spitsbogen van een tempelgewelf.

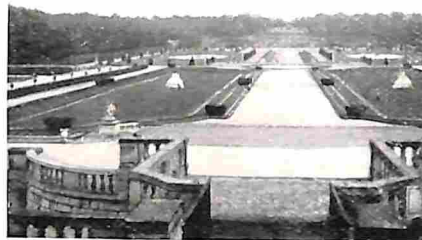
En de verbeelding van den kunstenaar kan zich temidden van dit lieflijk décor de lieve en hoofsche tafereelen denken met hun golvend rythme en den speelschen weerschijn in het water, terwijl echte najaden „tressaient aux guirlandes des charmes, celui de leurs grâces vivantes". Zoo had de prins De Ligne in de dagen van zijn geestigheid zich kunnen uitdrukken en er was werkelijk iets heidensch naar den trant van Boucher in dit beeld. (Op zulk een wijze heidensch te zijn was trouwens eenigszins smaak in die dagen).

Het *Cloître*, dat naast het *Bain* ligt, stemt tot strenger gedachten; men moet het langs een omweg naderen om des te beter het stille peinzende dezer plek op zich te doen inwerken. Met het *Cloître* eindigt de keten van boomperken. Aan de andere zijde strekt zich een vorstelijke beplanting, een z.g. „quincouce" uit, waar tegenover ter rechterzijde een kruisweg ligt van waterbekkens, versholten onder boomen en welker spiegels beantwoorden aan de derde definitie van den tuin van Le Nôtre.

DE TUIN IN „ITALIAANSCHEN" TRANT.
SCHEMA VAN „ISOLA BELLA".

De assen, die aan het plan ten grondslag liggen, zijn bepaald door de gesteldheid van het terrein. Zulk een ordening is geschikt voor heuvel- of bergachtige streken, in het algemeen voor elken ongelijken bodem.

DE TUINEN IN „FRANSCHEN" TRANT.

DE TUINEN VAN VAUX-LE VICOMTE, BIJ MELUN, DOOR LE NÔTRE. GEZICHT VAN UIT HET KASTEEL.

„De tuinen van Le Nôtre zijn gerangschikt om een as, uit welke doorzichten voortkomen, waarvan de architectuur onmiddellijk naar het oneindige wijst." (Corpechot).

DE TUIN IN „ITALIAANSCHEN” TRANT
GEZICHT OP DE GIUSTI-TUIN EN TE VERONA.
Bij een dergelijken aanleg wordt in het bijzonder rekening
gehouden met het karakter van het landschap.

(welker bestemming veelal is bewaard en met velen aan de tuinen van Le Nôtre eentonigheid en vervelendheid verwijt, vergeet men te zeer, dat men die tuinen in bewoonden staat moet denken, verlevendigd door de schitterende gezelschappen, die ze eens bevolkten en voor wie ze ontworpen en aangelegd werden.

Ziet men niet dat een decor, weidsch gelijk dit, gepland werd om te behagen aan een publiek van koningen; dat deze bosschages waren gewijd aan de spelen van den geest, aan den minnehandel of wel aan velerlei lichaamsoefening en ontspanning; dat deze *berceaux* zich uitmuntend leenden om er de staatkundige plannen te overdenken; dat men in deze *Cloîtres* als nieuwe peripatetici beminlijk filosofeerde; dat de duistere hagenbeukenlanen zich zeer euiden om er over de geheime kuiperijen van het hof te fluisteren; dat die baden, die vischvijvers, en die rosaria (waar de jong-gekweekte rozen „nog bijna eglantieren” samenstonden); dat de ijsvijvers werden gevoed door de klaarste bron en hun kristallijnen golven, door de barheid van den winter bevrozen, de ijskelders vulden met diamanten blokken; dat in één woord dit alles als *bewoonbaar* gedacht moest worden, en, zooals men tegenwoordig zeggen zou, *geriefelijk* was ingericht, dat dit alles voor het huiselijk leven was bedoeld, aan persoonlijke behoeften voldoen moest en in de nabijheid van het on-

Men begrijpt ook de schoone traditie, die, — een verstandige zienswijze, — ook werd overgebracht op Beloeil: het domein voor het publiek toegankelijk te stellen. Immers, wanneer men op een schoonen zomerdag een gezelschap van zwierige dames, in lichtkleurige kleederen en met rijk bevederde hoeden op het hoofd, zich temidden van dit decor bewegen ziet, terwijl de sombere groene schermen van het geboomte, waarop hier en daar de bonte vlekken der uitgespannen parasols afsteken, in een gouden licht-apotheose opdoemen, dan herleven in onze verbeelding de fijne fantasieën van Charles Guérin, waarin keurige wereldsche figuren zich afteekenen tegen een fraai geschaakten blauwen achtergrond in het park van Versailles of Saint-Cloud.

En men komt op den inval dat men in onzen tijd, nu in de open lucht de, zoo weldadige, lichaamsoefeningen zoozeer in zwang zijn, wellicht langs een omweg wederom zich inspireeren zal op de tuinen van vroeger met hun weloverwogen rangschikking. Die kon ons ten voorbeeld dienen, mits gewijzigd naar de nieuwere eischen, mits wij daarbij gebruik maken van den geweldigen overvloed van vindingen, die de moderne tuinbouw

De onafgebroken reeksen der hagen-beukenlanen, zoo vol verscheidenheid in hun groepeering, brengen een wonderbaarlijken indruk te weeg en verleenen aan deze koninklijke ordening een weergalooze grootscheid.

En wanneer men de eigenaardige gedwongenheid vraakt van elk dezer boomperken, gebleven in hun naam),

voortdurend verveelvoudigt, en van de uitheemsche planten, die wij naar ons klimaat hebben gedwongen.

Samenvattend, komen wij dus tot den volgenden ontwikkelingsgang van den Tuin:

Eerst zagen wij 't begin-tijdperk met al „de kleine praktische bedoelingen, die de mensch had bij 't planten van zijn eerste boogaarden.” Anderzijds boden in later jaren de Oostersche tuinen, „de tuinen van het Gevoel” („jardins de la Sensibilité”), om het zoo te zeggen, aan de zinnen als een ruiker van lusten.

Maar het was Le Nôtre gegeven, aan het begrip tuin dat der *opperste ordening van het kunstwerk* te verbinden.

Tegenover de ongerepte natuur, die nog geen tuin is, staat het kunstwerk van Le Nôtre, dat schier geen tuin meer is, zoozeer is zij een schepping van den menschelijken geest.

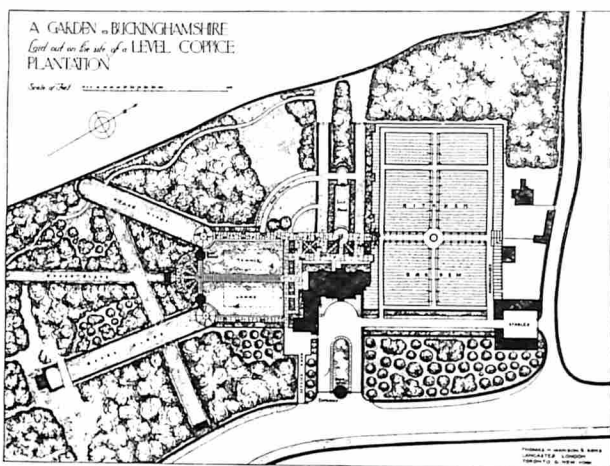
Les Jardins de l'Intelligence! De Tuinen van het Begrip! Welk een gelukkige vondst, deze titel van Lucien Corpechot's bewonderenswaardig boek. Het is met recht, dat hij dit werk opdraagt aan Maurice Barrès, want hij is al een even goed schrijver als aestheticus op tuinkunst-gebied.

Onthouden wij deze bewonderenswaardige definities van den tuin van Le Nôtre: Zijn ordening is „die van een as met daarvan uitgaande doorzichten, welke bouwvel onmiddellijk naar het oneindige wijst”.

Sluit nu een wijle uw oogen, en gij zult bespeuren, dat deze volzin den ganschen opbouw van Versailles' tuin voor uwen geest stelt. „De waterbekkens zijn er niet geacht dan om der wille van hun meetkundig vlak en hun geschiktheid om op onzen geest een indruk te weeg te brengen. De lanen zijn trechters voor het daglicht. Zelfs de boomen zijn, zooals Taine het uitdrukt, „in gedachten verzonken”. Bemerken wij hierbij op, dat Le Nôtre steeds met het tegenover elkaar stellen van gelijkwaardigheden werkt, en nimmer de nauwgezette symmetrie zoekt dan in de open vlakken, waar het oog de herhaling van een zelfde architectonisch motief eischt.

Herinneren wij ons nog, dat deze groote tuinkunstenaar voor de bloemperken, die door zooveel anderen als het voornaamste van hun kunst worden gezien, slechts minachting koesterde, en bekennen wij, dat het al even verbazingwekkend als verdrietig is te zien, dat dit nauwelijks begrepen is door hen, die nog in onzen tijd tot vervelens toe zoogenaamde „Fransche tuinen” hebben aangelegd, kunstscheppingen waarvan zij slechts eenige uiterlijke kenmerken onthouden hadden, doch welker geest door hen deerlijk wordt miskend.

LOUIS VAN DER SWAELMEN.

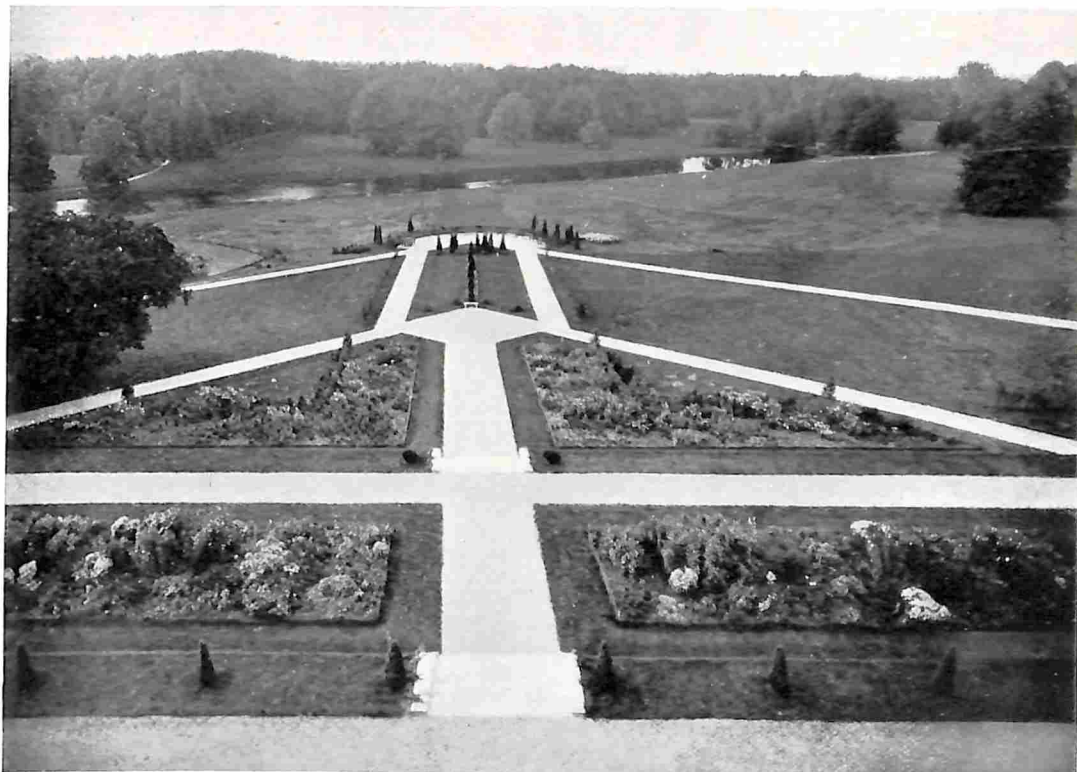

DE TUIN IN „ENGELSCHEN” TRANT.
(MODERN REGELMATIG)

Plan van een tuin in Buckinghamshire, door Thomas H. Mawson aangelegd. Hier zijn de assen door den vorm van het terrein aangegeven; het principe is dus hetzelfde als bij den Italiaanschen tuin. Deze ordening eigent zich voor golvende terreinen zoowel als voor een vlakken bodem; zij beantwoordt op uitnemende wijze aan de eischen van het moderne leven, en komt juist in verband daarmee het best tot haar recht (zie den moestuin en de spellterreinen); aan deze ordening kan ook zeer goed een eigen karakter worden gegeven door het benutten van het moderne versieringsmateriaal: gekweekte plantensoorten en geacclimatiseerde gewassen.

houden hadden, doch welke geest door hen deerlijk wordt miskend.

(Wordt vervolgd).

ONDERDEEL VAN EEN UITGESTREKT PARK IN DEN GEEST VAN HET
BIJ DE AFDEELDING HIERBOVEN GENOEMDE, AANGELEGD DOOR
DEN SCHRIJVER DEZES.
GEZICHT VAN UIT DEN SLOTTOREN.

DE BLAUWE MUUR.

Uit het Engelsch van
(29) RICHARD WASHBURN CHILD
(Geautoriseerde vertaling)
VIJFDE BOEK.

DE MAN MET DE WITTE TANDEN.

I. GRASSPRIETJES.

EEN goéd dokter moet zijn waarnemingsvermogens wel ontwikkelen. Als hij de oorzaak weet, moet hij bij iedere lichamelijke afwijking in staat zijn de gevolgen te voorspellen, of als hij de gevolgen van eenige kwaal voor zich heeft, moet hij de oorzaak daaruit kunnen afleiden. En boven alles moet hij zich weten te onthouden van overijld gevolgtrekkingen maken, zelfs al liggen deze gevolgtrekkingen in één lijn met al zijn vroegere ondervinding. Een goed diagnose-steller heeft in zich de bouwstoffen voor een onsterfelijk inspecteur van politie. Ik zeg dit in alle bescheidenheid, en toch kan ik verklaren dat het den volgenden morgen bleek, dat mijne theorieën mij niet logenstrafden.

Voor negenen was ik al bij de Marburys. De bankier deed mij zelf open.

„Dokter!” riep hij uit, terwijl zijn gezicht nu eens niet dat eeuwigdurende masker van sluwheid en achterdocht droeg, doch een stralenden glimlach vertoonde, „wat moet ik toch tegen u zeggen? Hoe kunnen wij u nog ooit onze dankbaarheid toonen?”

„Niet zoo haastig!” berispte ik hem. „Te veel optimisme is gevaarlijk. De ziekte van uw kind is een verraderlijke.”

„Maar juffrouw Peters, de zuster, die ziet het ook! Er is geen twijfel mogelijk. Onze kleine Virginia is gered! En dat heeft u gedaan!”

Ik schudde het hoofd.

„Ik niet”.

„U niet? Maar wie dan?”

„Meneer Marbury”, zei ik, „ik begin juist te leeren, dat er nog andere besmettingen zijn dan die van het lichaam. Weten wij wel zeker, bijvoorbeeld, dat vrees geen ziekte is? Weten wij dat liefde geen infectie is? Zijn de handschoenen van een misdadiger, doortrokken van zijn persoonlijkheid, onschadelijk voor de handen van een eerlijk mensch? Verzwakken wijzelven niet door in aanraking te komen met de zwakken? Zijn er geen besmettelijke gedachten-kiemen?”

Hij trok de wenkbrauwen op. Van geldzaken wist hij alles af. Maar overigens was zijn verstand zeer beperkt.

„Ik moet zeggen dat ik u niet heelemaal kan volgen”, zei hij zenuwachtig. „Ik had het over Virginia. Zij is zooveel beter!”

Ik boog beleefd, en, inplaats van door de open deur binnen te treden, ging ik de stoep weder af.

Foto Haagsh III. Bar.

MR. DR. ANT. VAN GIJN,

DE NIEUWE MINISTER VAN FINANCIËN.

„Naar het oude Museum van Natuurlijke Historie”.

„In die straten zijn 't niets dan keisteenen, meneer”, zeide hij, terwijl wij weder voortschoten.

Dat was zoo. Al hotsend vervolgden wij onzen weg naar het oude, bruin-steenen gebouw, dat daar met zulk een plechtige waardigheid op het vierkant van ontmoedig gras stond, en somber neerblikte op de omringende gebouwen. Het uithangbord, dat als reclame diende voor het wassenbeeldenspel en de „Criminologische Verzameling”, hing nog boven de deur der benedenverdieping.

„Zeg u me 's”, zeide ik tot het sproetige meisje, dat toegangs-bewijzen verkocht, „is de Man met het Rollende Oog nog hier?”

Zij legde haar borduurwerk neer en haalde een lang eind rood-zijden draad uit den mond, die zij voortdurend tusschen de tanden had gehouden.

„Nee, die is er beslist niet meer!” antwoordde zij. „Die is heelemaal versleten. Ze kunnen 'm niet meer reperceren ook”.

„Wie, de machine, of den man?”

„Allebei”, zei ze. „Maar ze trokken nooit veel publiek. Natuurlijk moest 't lijken alsof er niemand achter zat, en dat 't alleen de machine was die 't 'm deed. Maar de laatste paar jaar bracht ie zelf geen geld genoeg op om de reparaties te betalen. De ouwe man, die 'm bediende, was anders 'n éérste schaakspeler, maar ie werd ziek, en de machine raakte onklaar. Allebei waren ze zoowat afgehoopen. En daarom ging ie, nou zoowat drie weken geleden, heen, en de machine is nou in de kelder opgeborgen”.

„Waar zei u ook, dat de oude man woonde?” vroeg ik.

„Daar heb ik heelemaal niks van gezegd. Maar ik zal 't voor u opschrijven. Hij woont op een zolder, waar coulissen worden geschilderd, vlak bij de rivier”.

Zij krabbelde op een stukje papier: J. Iecompte, East India Place 5”.

„Dank u wel”, zei ik.

„H'm. U kunt 'r mij anders niet tusschennemen”, zei ze. „U is zeker zelt in 't vak!”

Deze mij toegebrachte houw werd haar door haar nieuwsgierigheid ingegeven doch ik boog enkel en ging heen.

„Rijd zoo vlug mogelijk naar huis”, fluisterde ik den chauffeur toe. „Geef meneer Estabrook, mijn logé, dit snipper-tje. Zeg hem geen tijd te laten verloren gaan, en dat hij de revolver moet mee brengen, die hij vinden kan in de bovenste la van mijn bureau. Wacht niet op mij. Ik loop wel.”

De man keek mij een oogenblik verwezen aan, doch zette de machine aan.

„Hij gelooft dat ik niet goed bij mijn verstand ben”, zei ik bij mijzelven, toen ik hem den hoek zag omrijden. „'t Zij hij gelijk heeft of niet, in elk geval zal het een interessant onderhoud worden”.

U zult me moeten toegeven, dat deze woorden een juiste voorspelling bleken te zijn.

(Wordt vervolgd)

DE WATERSNOOD. DE WANDELWEG TE BROEK IN WATERLAND.